

— Mihi quidem — inquit — nihil magis improbatur quam eorum ratio qui nullum adhibent nec in opinando nec in agendo modum. Quid prohibet quomodo medium quoddam teneatur iter? Nihil tamen in vulgo modicum, vixque repertas qui sibi dictum putet: « Est modulus in rebus ». Hic dego, quia hic mihi degendum; commorandum mihi est apud hunc obicem. Verum haec ad rem vestram nihil attinent. Itaque, ut ad propositum redeam, auctor sum vobis ut spectaculo adsitis Nazareni, fortiter profecto morituri. Edixeram quidem ut virginis caederetur, ratus, quae mea humanitas est, ita posse servari. Ille autem cruciatus et verbera, quasi agnus immolandus, patienti animo tulit; quumque rupto corpore manaret crux, oculis in caelum conversis, bene precabatur populo. Evidem huic homini parem vidi neminem. Interim hodie vel ab horis matutinis, mea non cessavit uxor urgere me assidue: « Ne quid tibi rei sit cum iusto: cave ne immeritum perire sinas ». Nec mihi molesta erat muliebris pietas. Nam prodivi bis e praetorio concionabundus, si forte possem efferae plebis furorem compescere. At flagrantior inde vis: supinis cervicibus ac dehiscente rictu teterime adstrepere omnes truculentis vocibus: « Crucifige! »

— Dedistine manus victimas? — inquit Cinna.

— At, nisi fecisset, restingu hercle incendia illa non poterant. Meum autem munus est civium saluti consulere ac sedulo advigilare ne publica tranquillitas ulla de causa turbetur. Extrema vitare, medium se gerere, in neutrī partibus esse, id mihi semper optimum visum est atque tutissimum. Ceterum huiusmodi negotiis adeo sum fractus, ut tertianae impetum timeam. Postremo agitur de homine obscuro, cuius nemo suscipiet curam; publica vero salus postulat ut unus det poenas; qui si meliore fortuna non

utitur, dii immortales viderint, qui eum civem romanum esse noluerunt.

Cui Anthea:

— Non Romae tantum affulget Sol.
— Obsecro Anthea, — inquit Pontius — ne mecum severius agas. Tuus te facile coniux docebit, latam semel sententiam revocari non posse; nisi quid vis ad haec, Cinna.

— Ita prorsus.

Haec ingrata mulieri acciderunt, secum mussitanti, qui fieri posset ut atrox esset obeunda mors homini, qui ab honesto discessisset nunquam.

Cui Pontius:

— Nemo culpa vacat. Neque tamen constat admissum quidpiam ab isto fuisse, quare videatur accusandus. Idcirco lavi procurator manus. Necesse autem est omnem ab illo mortis abesse metum, qui se resurrectum affirmat.

— A mortuis excitabitur? — Ita coniux uterque, inauditae rei novitate percussi.

— Imo intra dies tres, ut eius discipuli praedicant. Poteram quidem ex ipso quaerere, sed excidit mente. Ceterum parvi refert; siquidem mors omnia solvit, etiam promissa. Neque vero, si eius resurrectio nulla fiet, is quidquam detrimenti capiet. Profitetur enim, nec remisse quidem, sed ex animi sententia, quum corporibus excesserimus, tum demum initium fore vitae beatae; quo acerbiora quis tulerit, eo faciliorem illi aditum in caelum patere: amandum maxime: in omni vita semper amandum.

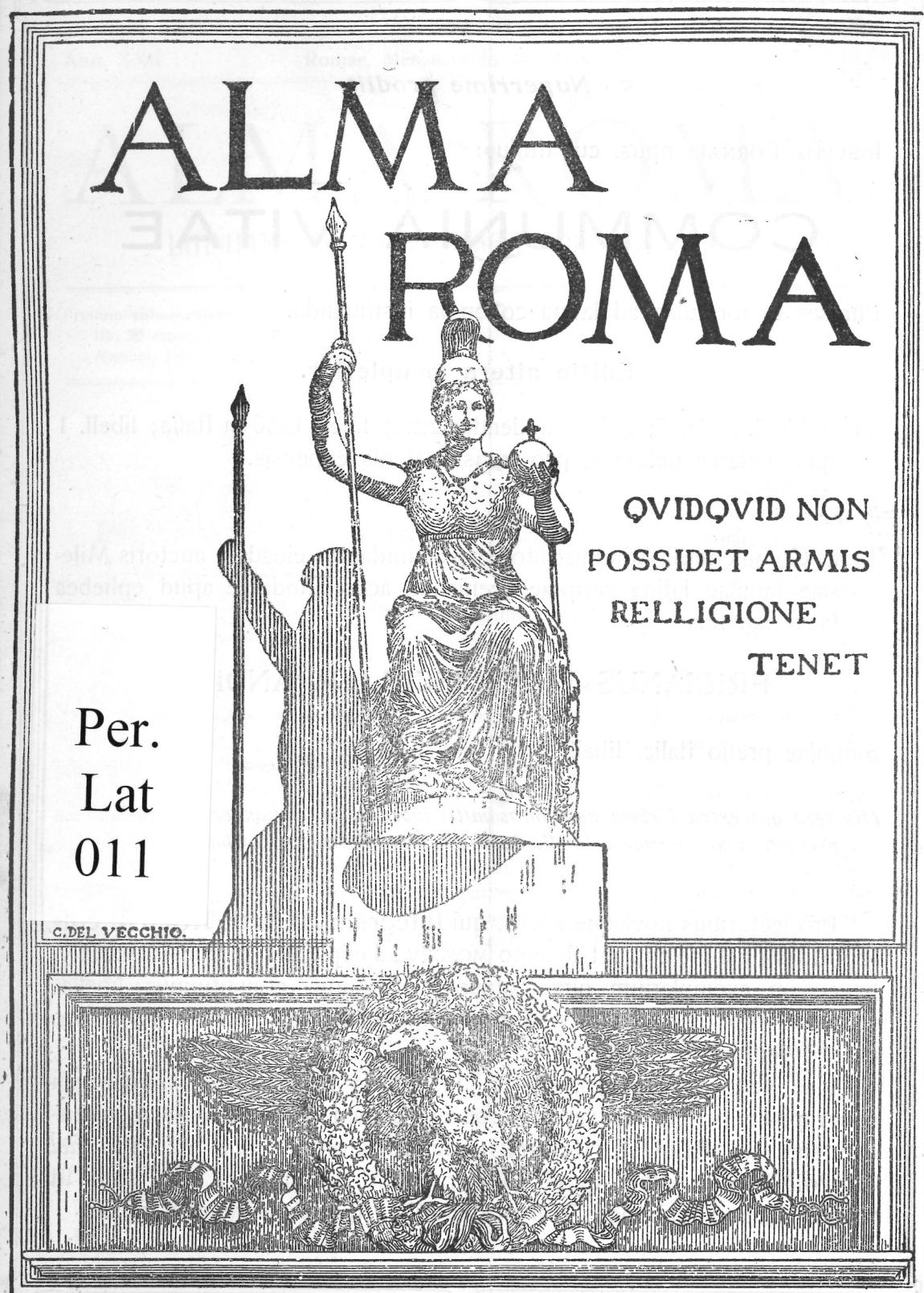
— Singularem plane doctrinam — inquit Anthea. — At certo scit ille, nos, relictis corporibus, posse aeternum ac iucundissime vivere?

(Ad proximum numerum).

IMPRIMATUR: Fr. A. ZAMPINI, Ep. Porphyreonen,
Vic. Gen. Civitatis Vaticanae.

Dr. JOSEPHUS FORNARI, Moderator, Sponsor.

TYPIS POLYGLOTTIS VATICANIS

Nuperrime prodiit

JOSEPHI FORNARI opus, cui titulus:

COMMUNIA VITAE

Phrases et formulae ad latina colloquia instituenda.

Editio altera locupletior.

Venit libell. italic. 8; quibus addendae erunt libell. 0,50 in Italia; libell. 1 apud exteris nationes, pro transmissionis expensis.

Praeterea

Apud Commentarii Administratorem venumdantur eiusdem auctoris Mileiae fabulae latine scriptae scenisque accommodatae apud ephebea facile agendis:

FRIDIANUS-FRANCISCULI PRANDIUM

Singulae pretio italic. libell. 2.

(*Iis vero qui extra Urbem hos libros mitti iubeant, addendum erit publici cursus pretium, iuxta normam libell. 0,60 pro singulis exemplaribus.*)

Pro lectoribus novisque sociis, qui **integram ALMAE ROMAE collectionem** habere cupiant ab anno MCMXIV ad expletum annum MCMXXXIV, paucorum exemplarium quae supersunt pretium constituimus libellorum 500 pro Italia; pretium duplicatum, libell. italic. scilicet 1000, pro exteris gentibus.

Hae vero collectiones, adiecta in litteris pecunia per nummariam syngrapham (vulgo *chèque*) in Urbe exigendam, *recto tramite* requirendae sunt ab **ALMAE ROMAE** administratore (*Roma, 12, Via del Governo Vecchio, 96*): quod enim pretium positum est, non sinit ut foenus aliquod bibliopolis, vel mediatoribus quibusvis rependi possit.

Ann. XXII

Romae, Mense Iunio MCMXXXV

Fasc. VI

ALMA ROMA

LATINITATIS PRAECONIUM SINGULIS MENSIBUS EDITUM

Pretium subnotationis an. MCMXXXV est pro Italia libell. 15; pro ceteris nationibus summa italicas lib. 30 exaequias; ante solvendum rectoque tramite mittendum ad JOSEPHUM FORNARI doctorem Romam, *Via del Governo Vecchio, 96*.

IN MEMORIAM PII X PONT. MAXIMI

AB ORTU EIUS
CENTESIMO RECURRENTE ANNO

Quum de Seraevii clade v Kal. Quintilias an. MCMXIV rumor toto orbe manans ad nostras quoque aures delatus est, ubique opinio increbuit bellum magnum atque teterrimum exarsurum; nec aliter Pius X tunc Pontifex Maximus cogitavit. Ipsi enim Cardinali Merry del Val a secretis Status nuncium afferenti respondit: *Scintilla haec est, quae magnum suscitabit incendium!* Quot populis, quot urbibus, quot pagis, quot familiis, quot matribus, quot sponsis lacrimae eliciendae, lugubresque vestes induendae!

Clades innumerae, necesse omnia bellorum infanda Pontificis mentem obnubillabant, qui hominum Pater, in Basilicam Sancti Petri descendit totoque animi ardore supplices preces emisit: *Parce Domine, parce populo tuo: et ne des haereditatem tuam in opprobrium.*¹ Sed homi-

num iniquitates, Regum ac Principum proterva mens, quae a Fide defecerat superbisque tantum consiliis parebat, Pontificis votis impedimento fuerunt; nec Divina misericordia concedere potuit, ut flagellum averteretur. Qua de causa atrox bellum hinc inde flagravit, ac Pii animus tanto moerore captus est, ut eius valetudo in dies defecerit: xviii Kal. Septembres eiusdem anni Summus Pontifex Pius X diem supremum obiit; sed reapse eius mortis dies, Seraevii caedis ipso die initium coepit.

Iam diu uricoemiae incommodis labrabat; quae debitissim remedii, animique praesertim tranquillitate, in plures annos deduci possunt, gravi tamen interveniente animi perturbatione, statim invalescunt, valetudo perit, mors pallida avidas manus portendit. Enixe Pius bellum avertere conatus est, nec unquam mentem mutavit, ipsoque in articulo quo legatus Austriaci Imperii ab Eo poposcit, ut *copis imperialibus ad pugnam proficiscentibus benedicet*, illud memorabile, nec non salsum, respondit: *Non bellum, sed pacem volentibus benedicam!*

Nec immerito nostri milites, quum in bellum Italorum copiae descendere coactae sunt, in fossis vallo munitis, in nosocomiis vulneribus medendis, Pium X ve-

¹ IOEL., II, 17.

luti numen, veluti columen salutis invocabant, quem sciebant belli victimam potiorem mortuum esse paci benedicentem.

* *

Falso asseruere Iosephum Sarto minus callido ingenio usum esse, nam quae de inito bello damna praedixit a rudi atque inculo viro praedici non poterant. Utinam se falsum habuisset! Post annos tot delapsos mala ab eo tam gravi errore manantia nonne etiamnunc experimur? Reaps e Iosephus Sarto quum in Tarvisino Seminario studiis incubuit, subtilis ingenii plurima experimenta reliquit, nec immerito eum doctrina non minus quam sancitiate futurum apprime instructum renuntiatum est, si eius vitae cursus is futurus esset qui non solum perfectae vitae, sed etiam singulari sapientiae vacare debuisse. Ergo minus recte asseritur de Pii X rudi intellectu, de paroeciali simplicitate, de nimia agricolarum incuria. Ipse enim a prima iuventute animarum curae quum se dedisset seu Cappellani, seu Archipresbyteri, seu Canonici, seu Episcopi, seu Patriarchae muneribus ad dictum, exiguum habuit facultatem tum cum doctissimis viris sermocinandi, tum Universitatum cathedris vacandi, tum in Bibliothecis sui abscondendi; quae omnia doctum virum, sed non semper sactum sacerdotem faciunt. Sed in eo mens utique fuit quae ad secreta sapientiae munera aptissima foret, dato tempore, datis adiunctis, data id faciendi necessitate. *Numquid omnes Prophetae?* *Numquid omnes doctores?*¹ Paulus nos admonet; si vero Iosephus Sarto doctor non fuit, ideo non est improbandus, sed ea tamen fuit instructus sapientia, qua prae-

videre, qua praedicere posset multa et non de bello tantum futura.

Is enim Petri cathedram ascendens, brevi cognovit quae necessitas urget in unum colligendi Iuris Canonici membra, opus magnum cui se totum dedit, quod pene absolutum reliquit. Ipse cogitavit quanto animarum periculo dictaria philosophica vagarentur sub *modernismi* appellatione, atque imperterritu animo hostes seu larvatos seu patentes aggressus est; itaque memorabili Encyclica Epistula «*Pa-scendi*» haereticos profligavit.

Traditum est Pium ad Pontificatum summum evectum, gallicis Cardinalibus dixisse: *Parcat vobis Dominus quia Sum-mum Pontificem elegistis, qui nescit gal-lice loqui.* Utique, Pius X neque gallicum sermonem, neque teutonicum, neque anglicum callebat; sed id cui nocuit? Curis pastoralibus detentus, exterarum gentium sermonibus non vacavit; bene fecit, nam non sermonibus gentium, sed Dei sermoni vacare debuit; si vero etiam iis sermonibus vacavisset utique et bene eos didicisset. Non ex ea ingenua confessione *qui nescit gallice loqui* arguenda est inscrita!

* *

Possum persequi multa et sapientiae et prudentiae in Pio X recensendo facta; sed ea quae dixi sentio fuisse longiora ad illud mei animi votum explendum, quod in eo erat: florem elapsi saeculi in pago Riese ortum colligere, eumque in Vaticana Basilica post iam viginti ab obitu annos deponere, ut Pontifici, mihi equidem dum viveret benevolent, gratum animum significarem.

ALEXANDER AURELI.

¹ I Cor., XII, 29.

DE LATINI SERMONIS ELEGANTIA

De ordine fixo vocabulorum.¹

III. – Vocabula, quaecumque sunt, casibus suis elegantibus postponuntur; v. g.: *Ciceronis* epistolae.

Tui *nominis* aeterna *memoria* consecratur (Cic.).

Non *iudicis* solum *severitatem*, sed prope *inimici* atque *accusatoris* vim suspicere debes (Cic.).

Flamma quae deleret *Iovis* optimi *tem-plum* (Cic.).

Summa *virtute* et *humanitate* ado-le-scentem (Caes., *De Bel. gal.*, I, 47).

Prodigiī simile est quod dicam (Cic., *Lig.*, 11).

Catilinam, *scelus anhelantem*, ex urbe eiecimus (Cic., *Cat.*, II, 1).

Meum *casum* *luctumque doluerunt* (Cic., *Sest.*, 69, 145).

In multis locutionibus, genitivus fixam obtinet sedem; v. g.;

*Tribunus militum, terrae motus... etc....*²

Genitivus qui magni ponderis non est, substantivo postponitur; v. g.:

Una significatione *litterarum* cives Ro-manos necandos denotavit (Cic., *De Leg. Man.*, 3).

Quum duo genitivi diversi muneris ab uno eodemque substantivo pendent, substantivum fere inter eos medium collo-catur; v. g.:

Fratriis repulsa consulatus (Cic., *Tusc.*, IV, 17, 40).

Genitivus subiectivus praecedere solet obiectivum; v. g.:

¹ Cfr. fasc. sup.

² Tullius tamen scripsit, v. g.: *Theophrasti orationis ornamenta* (*Fin.*, I, 5, 14). - *Scaevolae dicendi* elegantia (*Brut.*, 44, 163). - *Animi multarum rerum brevi tempore percursio* (*Tusc.*, IV, 13, 31).

Helvetiorum iniuria populi romani (Caes., *De Bel. gal.*, I, 30, 2).

Praepositio cum suo casu, quum geniti-vi vices gerunt, substantivo postponuntur; v. g.:

Amor erga parentes. – Odium in tyran-nos. – Pietas adversus deos. – Concursus in arbem.¹

Peculiares sunt comparativo anteponi soliti ablativi: *opinione, spe, aequo, dicto, iusto, solito*; v. g.:

Opinione omnium *maiores* animo cepi dolorem (Cic., *Brut.*, 1).

Spe redit *citius* (Ov., *Fast.*, 4).

Dicto prope *citius* equum in viam Claudio deiecit (*Tit. Liv.*, XXIII, 47).

Fere etiam postponuntur voces voci-bus quibus definiuntur seu determinan-tur; v. g.:

Acerrimo studio tenebar (Cic.).

Quid hoc tota Sicilia est clarius? (Cic.).

Parum multi sunt qui nobilitatem amant (Cic., *Planc.*, 7).

Propter propinquitatem, totos dies *simul eramus* (Cic., *Att.*, III, 10).

Locutiones non paucae adiectivo et substantivo constant, quorum ordinem mutare nefas est, nisi fiat propter elocutionem expressam.

Quando nomen adiectivum aliquo casu instructivum est, substantivo fere post-ponitur; v. g.:

Virtus digna summo imperatore (Cic., *Balb.*, 2, 6).

Praetor cupidus existimationis bonae (Cic., *Verr.*, IV, 3, 60, 140).

Adiectivum possessivum substantivo libenter postponitur. At praeponitur cum eluceat oportet; v. g.:

Ut regnum in civitate sua occuparet (Caes., *De Bel. gal.*, I, 3, 4).

¹ Ob elocationem expressam, venuste hic ordo inverti potest; v. g.: *Tua in me benevolentia*.

Quod ipse *suae* civitatis imperium obtenturus esset (CAES., *De Bel. gal.*, I, 3, 6).¹

Pronomina indefinita fere substantivo postponuntur. Praeponuntur tamen cum eluceant oportet.²

Nomina sive substantiva sive adiectiva minoris ambitus praecedere solent; v. g.:

Dī immortales - Vir clarus.

Item substantiva sensus generalioris ut: *locus, casus, causa, genus, homo*: v. g.:

Ferre sapienter *casus* adversos (CIC., *De Or.*, 2, 85).

Item, praeterea, adiectivam quantitatem, tempus, locum aut qualitatem generalem significantia, ut *bonus, malus... etc.*..., et numeri cardinales; v. g.:

Tanta gloria - Nocturnus redit - Dextra manu - Bonus praetor - Tres homines.

Plerumque postponuntur adiectiva significativa magis peculiaris, adiectiva quae materiam ex qua aliquid sit aut originem unde sit res vel persona significant; v. g.:

Leges militares (CIC., Flac., 32).

Equus aeneus (CIC., Off., 3, 9).

Pugna cannensis - Civis romanus - Trasymachus Chalcedonius (CIC., Brut., 8, 30).

« *Privatus, domesticus, equester* » saepe praeponuntur quam postponuntur.

In universum, quaevis monosyllaba polysyllabis praeponi solent; v. g.:

Mi frater - Me amat - Vix credo - Hic imperator.

¹ Non desunt locutiones usu tritae, in quibus adiectivum possessivum praecedit substantivum. Tunc possessivum eluet, si postponatur; v. g.: *Mea, tua, sua* sponte - Sponte *sua* contra rem publicam incitantur (CIC., *Pro Sest.*, 47, 100). - Ceterum saepe idem fere est sensus nec magni interest utrum praecedat an sequatur; v. g.: *Allobrogibus* sese persuasuros ut per *suos* fines eos ire paterentur (CAES., *De Bel. gal.*, I, 6, 3). - A Sequanis impetrat ut per fines *suos* Helvetios ire patiantur (CAES., *De Bel. gal.*, I, 9, 4).

² BERGER docet omnia adiectiva-pronomina libenter praeponi (n. 138, II).

B. - Regulae magis peculiares.

I. - Pronomen « *ipse* », quum aliis pronominibus iungitur, ipsa fere sequitur, idque sine intervallo; v. g.:

Me ipse consolor (CIC., De Am., 3, 10).

Sibi ipse fecerat viam (TIT. Liv., II, 12, 8).

II. - Demonstrativa fere praeponuntur 1) adiectivis possessivis; v. g.:

His meis litteris (CIC., Fam., I, 3, 2).

Ita vestra oratoria verba (CIC., Fam., II, 11, 1).

2) vocibus « *omnis* » et « *totus* », v. g.:

Hic omnes.

III. - Pronomen relativum cui praeit antecedens in fronte propositionis relativa ponitur; v. g.:

Suscipis onus officii quod te putas sustinere posse (CIC., Rosc. Am., 38, 112).

Caesar nuntios misit qui postularent... (CAES., De Bel. gal., IV, 16).

Saepe tamen pronomen relativum eiusque antecedens seiunguntur, nec multum curant Latini de amphibolia; v. g.: Ego L. Metellum memini puer, *qui* viginti duos annos ei sacerdotio praefuit (CIC., Sen., 9, 30).

Tota disputatio est de amicitia, *quam* legens te ipse cognosces (CIC., *De Am.*, I, 5).

Alias, pronomen relativum aut in fronte sententiae ponitur; v. g.:

Quod virtute offici debet, id tentatur pecunia (CIC., Off., II, 6, 22);

aut vocibus sensu aut harmonia magis praecipiuntur; v. g.:

Tributa vix in foenus Pompeii quod satis sit efficiunt (CIC., Att., VI, 1, 3).

In sententiis in quibus duo relativa inter se proxima sunt, illud primam sedem obtinet cuius praeit antecedens; v. g.:

Id omne oritur a senibus: quos qui tollunt, ii ne id ipsum quidem expedire

possunt quod disserunt (CIC., *Fin.*, I, 19, 64).

IV. - « *Omnis, nemo, nullus, nihil* »,¹ aliaque negantia, recte ponuntur:

1) in orationis principio; v. g.:

Omnium rerum principia parva sunt.

Nulla est gens tam fera, nemo tam immanis qui Deum ignoret.

Nescire quid acciderit, id est semper esse puerum.

2) item in fine; v. g.:

Luce sunt clariora nobis tua consilia omnia (CIC., Cat.).

Spondeo prudentiorem esse neminem (CIC.).

(Ad proximum numerum)

S. Leonardi in Helvetia.

I. Jss.

ARCHAEOLOGICAE RES

De catacumbis et arenariis.

In coemeteriis circum Romam effodiendis non omnia plana quidem et facilia fossoribus contingebant; quod statim quisque intelligit qui in suburbanum aliquod coemeterium descenderit. Saepe enim stratorum geologicorum varia natura et cohaesio, eorum inclinatio, quae plerumque declives colles sequitur, eorum cessatio ac proinde novi strati friabilioris durioris successio ad mutationem directio- nis, vel fissionum altitudinis et modi, fossores adegit ut novis exorientibus difficultatibus occurrent. Haec omnia ve-

¹ a) « *Non* » raro in fine ponitur. Plerumque tunc dicitur « *non item* »; v. g.: O spectaculum uni Crasso iucundum, ceteris *non item* (CIC., *Att.*, II, 21, 4). - Cf. BERGER, p. 320.

b) « *Ceteri, reliqui, alii* » fere praeponuntur voci « *omnes* » (Cf. BERGER, p. 311).

luti in libro legenda tibi in catacumbis examinanti apparent, eaque saepissime; ita ut, si in plures centum millibus passuum, per quae Romanae catacumbae sese porrigit, centum aut, ut sumnum, bis centum passus inveniantur in topho paulo fragiliore excavati, hoc profecto exceptio- nem constitutam illam, quae, ut dicitur, regulam firmarem facit. Item, si verum esset, quemadmodum ante clarissimi P. Marchi elucubrationes vuigo credeba- tur, Christianos primaevos ad cadavera recondenda antiquas latomias et arenaria adhibuisse, debuissent fossores, aut cum maxima temporis iactura in durissimo topho rubro loculos effodere, aut ca- dentes arenariorum parietes muris con- vestire et sustinere, ibique magno cum dispendio sepultra fabricare, quae facil- negotio excavari in topho terroso pote- rant.

Posito igitur, maxima ex parte cata- cumbas in topho ad nihilum apto exca- vatas esse, sponte quaestio occurrit, quis- nam et curnam ante aut paulo post Christianam religionem ortam tam imma- nes capessendi effossiones cogitationem habuisse, aut quid de materia hinc effossa utilitatis sperasset; nam, ut diximus, to- plus terrosus in quo catacumbae ex- cavae sunt, inutilis prorsus evadit, et eo ipso nullum nactus est apud antiquos nomen. Praeterea circum Urbem, per mil- liaria plura, atque saepe iuxta et subter Christiana coemeteria, immenses latomiae et arenae fodinae sese porrigit, ex qui- bus optima ad exstruendum materia eruta est, tum antiquis, tum nostris temporibus; quae a catacumbis et forma et mensura longissime differunt.

Mensura differunt: viae enim coeme- teriales metri unius cum quinquaginta centesimis partibus (m. 1,50) latitudinem raro attingunt, et quam rarissime paulo largiores inveniuntur; arenaria ex adverso quinque usque ad metra latas, et aliquando

ampliores habent vias. Illae ad architectonicas redactae sunt formas, cum angulis rectis plerumque aut fere rectis in anfractibus; haec ad nullam instructa formam, ipsa natura potius comparatae quam humano effossa labore videntur. Quod si evenit ut fossores, propter diversas, quas nunc amplius non intelligimus causas, coacti fuerint quaedam arenaria in coemeteria mutare, tum omnia construere debuere, parietes et loculos; quae quidem agendi ratio, ut patet, magnas requirebat expensas, neque exiguum temporis spatium: hinc proculdubio est quod ex quingentis fere millibus viarum coemeterialium passuum, in suburbano Romano (tamen enim catacumbarum hactenus visitari potest), ne ducenti quidem passus in arenariis percurri possint; licet arenaria non solum obvia, parata, sed etiam tutiora essent quia ethnici formidolosa proindeque deserta. Immo ita se coemeteria porrexerunt circa vel iuxta arenaria, ut haec coemeteriorum appendices fere videantur.

Notandum autem hic est, hanc esse rationem cur in martyrologiis saepe arenariorum mentio fiat veluti locorum ubi martyres fuerint sepulti, et cur prisci christianaे antiquitatis studiosi, maiori ex parte, catacumbas nihil aliud esse putaverint quam antiquas arenae fodinas condendis cadaveribus adhibitas, religionique christianaē praeeistentes.

Ad quaedam vero quorumdam scriptorum quod attinet loca in quibus arenaia non quidem ut sepulturis, sed ut loca congregationibus Christianorum addicta indicantur, explicatio obvia est ac naturalis, si difficultatem frequenter atque diu in catacumbis permanendi consideremus. Quantumvis enim clausa essent sepulcra, putor cadaverum, deinde unguentorum balsamorumque odor, fumus lampadum hominumque respiratio ita aërem corrupserint, ut non parum requisitum fuisset

virtutis in iis, qui plurimas horas vellent in subterraneis coemeteriis manere. Praeterea notandum est, lucis non parum historiae priscorum Christianorum communicationes inter arenaria et coemeteria afferri, quum sciamus, praesertim sub Valeriano et Diocletiano, coemeteriis ad fiducum vindicatis, fideles secreta refugia quaesiisse, ut liturgicos conventus haberent, qui sub divo amplius fieri nequirent; item quum notum sit arenaria usui tunc adhibita fuisse ut ex catacumbis evasionis modus fidelibus pateret, aut trames in illas ingrediendi, nempe quod facile milites, qui ingressus et areas coemeteriales custodiebant, in coemeteria irrumpere possent.

Denique non raro fossores vetera ambulacra humo ex novis effossionibus extracta refercire malebant, quam eam asportare; idque tum temporis viriumque defectu, quod facile intelligitur, tum maxime si, persequitione grassante, nova parari sepulcra secreto oporteret.

Iam a Bosii diebus observatum est, partem primi tabulati coemeterii Priscillae in strato arenario fuisse effossam. I. B. De Rossi autem arenarium notavit item veluti partem coemeterii S. Saturnini. Haec unice existant exempla in universa subterranea Urbe. Ceterum arenaria ubique sunt circa Romam, et aliquando coemeteria christiana in arenariis initium habuere, quum antiquiora ambulacula ex iis incepta videantur.

Ut dicta paucis resumamus, ex praefatis rationibus et ex ceteris minutioribus observationibus, quas fratres I. Baptista et Michaël Stephanus De Rossi peregerunt, qui P. Marchi studia hac in re perfecrunt, evidentissime patet, ideoque concludendum:

1º *Cryptas arenarias* aliud non esse quam ambulacula coemeterialia in topoh effossa adspectu arenoso, seu natura aliquantulum arenoso;

2º in huiusmodi locutionibus: *In coemeterio Priscillae in arenario; Iuxta corpus ss. Chrysanti et Dariae via Salaria in arenario; Iussit in arenario deponi, et illuc vivos terra et lapidibus obrui; Portaverunt ad arcus Numentanos intra arenarium, et iuxta arenarium sepelierunt; Corpora quae erant in arenario sepulta; In arenario ubi frequenter conveniebant, indicationem arenarii, ut ait M. S. De Rossi, non ad genus pertinere nec idem ac *cryptas* vel *coemeterium* sonare; sed speciale omnino atque notabilem loci declarare conditionem, nimirum cryptam vel coemeterium proximum vel superpositum esse arenario; non autem ipsum esse arenarium.*

Quae quidem de Romanis catacumbis huc usque diximus, de aliis Italiae subterraneis coemeteriis plerumque affirmari possunt. Verum etsi alibi extra Romam exstiterunt catacumbae, etsi modus et distributio loculorum plus minusve semper similia inveniantur, non tamen utrinque mensurae concordant. Romae labyrinthus habetur pluribus contabulationibus constans, cuius viae perraro, uti diximus, metrum unum latitudine superant, idque quia tophus non satis cohaerentiae habet. At ubi solidiores rupes sunt, ambulacula quinque et nonnunquam decem metrorum latitudine effossa naturales specus, potius quam hominis manu fabricata opera videntur.

Neque desunt parvae coemeteriales ecclesiae sive ampliora cubicula, ubi martyrum ac defunctorum anniversaria celebrarentur. Haec plerumque non habebant in parietibus sepulcra, si arcosolium unum aut triplex, quasi crucem designans, excipias; saepe etiam luminari instructa sunt atque ita disposita, ut plura aëre et luce eiusdem luminaris simul illustrata sint.

Post pacem autem Ecclesiae, cubicula pleraque magnifice exornata sunt, musivis ac marmoribus convestita, quorum adhuc

notabilia permanent vestigia; nonnunquam etiam ita cubicula affabre in topoh excisa sunt, ut architectonicas formas prae se ferant, perinde ac si essent constructa.

S. S.

EX BATAVIA

De certamine poëtico Hoeufftiano
ann. MCMXXXIV

Accepimus, et libenter edimus:

« De quadraginta septem carminibus ita est iudicatum :

Praemium aureum reportavit Carmen c. t. *Disceptatio Amantium.*¹ Sumptibus Legati in volumen recipietur carmen c. t. *Roma caput mundi*, si poëta eius scidulae aperienda dederit veniam.

Sequuntur omnium carminum nomina :

1. *Ad ordinationes ecclesiasticas.*
2. *Regi, cui omnia vivunt.*
3. *Albertus I, culminum amans.*
4. *Revelatio.*
5. *Daedalus.*
6. *Ad discipulos una rusticantes magister.*
7. *Duo pupilli.*
8. *In Ioannem Iacobum Hartman.*
9. *Questus sidereus.*
10. *Caesar ad Rubiconem.*
11. *Puer et Infans.*
12. *Duo Caeci.*
13. *Erynys.*
14. *Roma caput mundi.*
15. *Italiae laudes.*
16. *Latinae stirpis fata.*
17. *Ad vatem.*
18. *Domus Albuneae ac Tiburni lucus novo iubare collistrata.*
19. *Hyperion.*
20. *Iuventuti Europae.*
21. *Horrida Tempestas.*
22. *Hagense Fragmentum.*
23. *Ad sacellum Veneris.*
24. *Novaes Italiae Laus.*
25. *Novum carmen nuptiale.*
26. *Daedalus.*
27. *Iudas.*
28. *Valete, Musae.*
29. *Lictoria.*
30. *Hymnus in divum Iohannem Bosco.*
31. *Mortis Querelae.*
32. *Ar-*

¹ Ecquis autem Auctor? Curnam eius nomen hoc anno publici iuris minime factum est?

bores. 33. *Torcennium*. 34. *Formicae Magistrae*. 35. *Dulce Solum*. 36. *Flavius Ludimagister*. 37. *Tres Magi Reges*. 38. *Serenes*. 39. *Pomptinae Paludes Exsiccatae*. 40. *Disceptatio Amantium*. 41. *Ad Guelphum Marconi Electricum Ignem Metallicis Vinculis Expedientem*. 42. *Vindemia*. 43. *In Volsiniensi lacu*. 44. *Nero*. 45. *Extrema Regis Palma*. 46. *Ultima Carminis Aetas*. 47. *Fumus et Umbra*.

Ad novum certamen cives et peregrini invitantur his legibus, ut carmina latina non ex alio sermone versa nec prius edita argumentative privati nec quinquaginta versibus breviora, nitide et ignota iudicibus manu scripta ante Kal. Ian. a. MCMXXXVI mittantur ad «het Bestuur der Koninklijke Akademie van Wetenschappen, Trippenhuis, Amsterdam», munita sententia, item inscribenda scidulae obsignatae, quae nomen et domicilium poëtae indicabit. Ceterum iudicibus gratum erit, si poëtae in transcribendo portabile prelum britanicum (*type-writer*) adhibuerint, ac si, quemadmodum in editionibus poëtarum fieri solet, sextum quemque versum numero insigniverint.

Praemium victoris erit nummus aureus quadringentorum florenorum. Carmen praemio ornatum sumptibus ex Legato faciendis typis describetur eique subiungetur alterum laude ornatum, si scidulae aperiendae venia dabitur. Id autem ante Kal. Iul. proximas fieri debet.

Exitus certaminis postremum in conventu Ordinis mense Aprili pronuntiabitur, quo facto scidulae carminibus non in volumen receptis additae Vulcano tradentur.

Amstelodami.

P. SCHOLTEN

Ord. lit. acad. reg. ab actis.

Scimus auctorem carminis magna laude ornati, cui titulus *Roma caput mundi*, esse

socium nostrum clarissimum VICTORIUM GENOVESI S. I., cui iure meritoque gratulamur ex animo.

AD IOHANNEM PASCOLI

Clarissimo JOSEPHO FUSAI
Auctori huius carminis italicice compositi.

*Illa tuas ripas ego transii
velociter nocte, o Sarcule defluens;
ardens equus metam petebat,
mens mea sponte volabat ad te;*

*ad te volabat mens mea, dulcis o
vates; tuos at tempore mortuos
fors somniabas maestus illo,
dum petit aequora praepe Arctos.*

*Tu mi subis, mi nidulus et subit
tunc ille, Castellum vetus (huic decus
nomen tuum) quae scitque curas
tum domus alba tuae Mariae.*

*Tu cogitandi mi subis indigus,
tu deditus puber studiis, miser;
tu matris orbus, tu patrisque,
cor geris ut mare tuque vastum;
cor quod sciit fletus, quod Apollinis
cantus sciit. Dulcedine blandula
tum pace perfundor silenti,
tum memor ipse tui, poeta.*

*Tum robur exhausi, decus intimum
cuiusque, quod fingis bene, carminis;
tunc, ut mihi visum, per auras
innumeræ volucres feruntur,
quae dulciter cantant tibi, candidam
quae villulam circum volitant tuam;
hymnos canunt, vates, amoris,
vox tua quos imitans refundit;
hymnos canunt, vates, tibi, qui viros
interpres accentus avium doces.
Sic cogitans ivi tuas, o
Sarcule, propter aquas pererrans.*

VINCENTIUS POLYDORI

SAPIENTUM PERVESTIGATIONES

A RADIOPHONICA VATICANA STATIONE LATINE VULGATAE

NOTITIAE.

DE FOCORUM SISMICORUM PROFUNDITATE.

Prof. Agamennone J. notat magnam existere dubitationem circa profunditatem focorum sismicorum formula « Ingla » computatam; enuntiat gravia quoque dubia circa terraemotus illos, pro quorum hypocentris inventae sunt profunditates satis inter se concordantes varias adhibendo methodos; putat causam parvae fidei exitibus tribuendae, esse in nimia ambiguitate opinionum, quibus nituntur formulae in computationibus adhibitae; dubitat tandem originem terraemotuum in genere inveniri in profunditatibus multo minoribus quam quae consequimur ex formulis usitatis.

DE MOTUUM TELLURIS SCRIPTURA.

Variis ex experimentis super basem mobilem (italic: *piattaforma oscillante*) actis, eadem veritas, quam ipsa disciplinae formula demonstrat, a Prof. A. Proverio probatur; scilicet si periodus motus terrae periodo motus penduli brevior est (saltem ter et dimidia pars) scriptura instrumenti fideliter motum telluris sive circa eius periodum, sive circa eius amplitudinem refert.

DE DEPOSITO « PARVI MUNDI » IN VALLE TOURNANCHE.

Dr. P. Piepoli affirmat depositum « Parvi Mundi » (*Petit Monde*) in valle « Tournanche » ex quodam constare pyritae cupriferi strato interposito in prasinite amphibolico-granatiferi massa. Illud

constare dicit metallo ex pyrite et chalcopyrite, in aliis substantiis subtiliter diffuso, et praesertim silicato et natura et singulari constituentium rerum valore petrae includenti simillimo. Depositum initio per magmaticam de petra basica segregationem exortum, posterius in aliam formam reductum esse, ex quo structuram crystalloblasticam effectam, non tantum metalla lithoida, sed etiam metallifera respicere Auctor opinatur.

DE NOVA SPECIE « PTEROPODI ».

Dr. F. Scarsella, describit novam speciem « Pteropodi » ad Miocaenum medium pertinentis, quam generi « Diacria » adscribit, inventam in marginibus formationis margico-arenaceae Camertinae regionis.

DE NOVA GEOLOGICA CYRENAICAE DELINNEATA TABULA.

Dr. M. Marchetti, explicat novam Cyrenaicæ delineatam tabulam, quam annis 1933-34 confecit; atque ibidem primum ipse notat existentiam Cretacei mediæ in duabus locis distinctis, accuratiusque circumscrimit stratorum tertiorum amplitudinem in plagiis meridianis Cyrenaici Gebel. Mentionem quoque breviter facit de tectonicis regionis conditionibus.

DE FODINIS SMARAGDORUM CLEOPATRAE.

Dr. A. Stella refert se vidisse unam ex vulgo dictis « fodinis smaragdorum Cleopatrae », quae smaragdinos beryllos in illis crystallinis schistis conspicue diffusos visui obfert. Nobilis beryllus diffusus invenitur in quibusdam micaschistis, cum aliis crystallinis schistis consociatis, aut ita iacet, ut consideratis etiam non longinquis saxis granito-dioriticis, originem pneumoydatogenii repetere prorsus videatur.

**DE NOVIS SPECIEBUS ECHINODERMUM IN
INSULA RHODO INVENTIS.**

Dr. S. Venzo in examen adduxit non nullas echinodermum formas a Migliorini in insula Rhodo inventas, determinavitque novem species ad Lutetianum pertinentes, quarum tres nondum notae erant.

**DE DISTRIBUTIONE « TERRAE NIGRANTIS » IN
ITALIA.**

Dr. A. Comel, explanatis proprietatibus pedologicis « terrae nigrantis », probabiles distributionis ipsius areas in Italia examinat, relationesque cum ambiente typisque pedologicis, ex quibus et quibuscum ipsa efformatur.

DE DUOBUS METALLIS IN LIGURIA INVENTIS.

Dr. A. Pelloux certiores nos facit duo metalla, scilicet *Tinzeniten* et *Parsectensiten*, quae huc usque in quodam Helvetiae loco tantum cognita erant, nunc a seipso in certo Liguria orientalis loco inventa esse.

DE FONTIBUS VALLIUM PROPE « M. BIANCO ».

Dr. C. F. Capello refert inquisitiones, quae de perennibus fontibus vallium *di Venet Ferret* prope *M. Bianco* fiunt. Quos quidem fontes descriptos tradit, ratione habita soli, in quo iacent, et distributionum extentionis altitudinisque, additis quoque conclusionibus, quae ex nonnullis qualitatibus et quantitatibus analysisibus, in ipsis fontium aquis peractis, obtentae sunt. Refert etiam plurimas temperaturae variationes, quae per quinquennium 1929-1933, aestivo tempore, diligenter adnotatae fuere.

**DE SUBTERRANEA GEOLOGIA INTER BONO-
NIAM ET FLORENTIAM.**

Considerata geologia magnae viae subterraneae celerrimi itineris ferrei Bononiensis cum Florentia nunc coniungentis, posse. - A. R.

Dr. F. Sacco innixus sive suis stratorum studiis, sive examine 213 exemplarium, ipso subterraneae viae foramine durante, servato ordine extractorum, sive demum praecisis determinationibus a Generali novarum itineris constructionum Directione sibi ipsi traditis, temporum ordinem tectonicamque structuram dissimilius quam ut publice indicatum generaliterque acceptum est, interpretatur; quod quidem clarissime patet ex duabus geologicis sectionibus inter se comparatis.

**DE CONDUCIBILITATE ELECTRICA IN STRATIS
SEDIMENTARIIS.**

Dr. A. Bellugi, multiplici statu quaestioonis de conducibilitate electrica in stratis sedimentariis revocato, novam operam in rem confert, Sudberg diagrammatibus notis usus; quae vero plerumque minime sufficientia apparent.

MEDICAE NOTAE

De chylo et sanguine.¹

Cibi reliquiae, vacuo in ventriculo hinc inde oberrantes, mora et agitatione acrores factae, superius ventriculi orificium ex fibrillis nerveis contextum vellicant, e cuius motus occasione, mediantibus nervis ad sensorium commune, sive *kovápirov* delatis, mens ideam *famis* concipit

¹ Cfr. fasc. sup. mens. Martii. - Quae discipline formulae atque ipsa doctrina a clarissimo Auctore in hoc scripto enunciantur, non omnes profecto novis scientiae repertis restiterunt; integrum tamen humanae physiologiae classico Latinorum sermone vulganda specimen admirandum in eo restat; restat documentum, in universali doctrinae commercio optime latinam linguam adhiberi posse. - A. R.

atque de cibo sumendo cogitat; qui cogitationis modus *appetitus* nomine venit, et intuitu corporis nil nisi motus est, vi cuius spiritus animales, cerebri incolae, in indifferentia positi, novam accipiunt determinationem, ut per nervos palato dicatos excurrant, glandulas ibidem sitas ita instant vel compriment, ut ad aspectum ferculi, palato grati, crystallinam lympham, rivulorum instar, in oris cavitatem effundant. Eiusdem motus et vellificationis orificii superioris ventriculi occasione, spiritus animales quoque determinantur ut ad labia aliasque partes fluentes, statuam illam humanam ita disponant, ut labia aperiantur, alimenta manibus apprehendantur, et ori commode ingerantur. Quippe in insigni hac cavitate, et primo quasi introitu, chylificationis fundamenta iaciuntur, quum alimenta dentium ope non solum conterantur et confringantur, verum etiam ab ipsa saliva, vi quadam fermentescibili, ita impregnentur, ut vix amplius cognosci, aut a corruptione seu acescentia, praesertim si calori solari expellantur, vindicari possint.

Totum autem hoc negotium mere mechanicum est: stant in acie dentes, qui cibum in prima illa civitate conterunt; ductus salivales fermentum reddunt; lingua miscet; musculi faucium cibum masticatum per gulam, viam angustiorem, ad ventriculum propellunt; quod si unum ex his deficiat, ipsa chylification non parum inde labefactabitur. Tantum autem abest, salivam humorem esse excrementum, ut potius primum naturae menstruum in humano hoc laboratorio, audiat, et auctor primae istius solutionis, quae nonnisi gradu ab illa, quae in ventriculo instituitur, differat; et quamvis insipida videatur, plures tamen in recessu habet particulas volatiles, acidas et salinas, quae ab effectu facile probari et offendi possunt; ipsa enim saliva vi sua abstergiva et saponaria, sanat impetiginem et vul-

nera, vi acida secat araneas, figit mercurium, et farinam fermentare facit; hinc pulmentum, matris saliva impregnatum, infanti tenellulo admodum prodest, atque facilis in ventriculo in chylum aetati huic et temperamento accommodatum abit, quam si alius hominis saliva humectetur. Tantam enim in ipsa saliva pro diversitate individuorum sexus et generis agnoscamus diversitatem, ut, sicuti sanguis in diversis subiectis alium prae se fert genium, ita ipsa etiam saliva naturam sanguinis aemulari videatur, et ipsa alimenta facilis ad eum evehat solutionis et missionis gradum, qui sanguini, in quem abire debent, et ex quo salivam suam traxit originem, sit conveniens; omnis enim humor fermentativus maiorem habebit convenientiam cum sanguine, in quo suos habuit natales, quam cum peregrino; hinc videamus etiam quod ex saliva sanguinis bene vel male dispositi signa hauriantur; id quod in febricitibus, et ubi massa sanguinea ab indole sua degeneravit, saepe saepius videre contingit.

Ipsa etiam masticatio usque adeo necessaria est, ut, hac omissa, alimenta vix in ventriculo extraverti possint; nam decem boli bene masticati, et salivali liquore bene humectati atque voluti, felicius in ventriculo coquuntur, quam unus non masticatus. Unde forte est, quod voraces et qui quasi in fuga primam hanc solutionem peraguunt, tot morbis sint obnoxii, quum cibus vix semicontritus difficillime subigatur in ventriculo, et in pastam admodum viscidam, plurium morborum matrem, abeat.

Hac peracta solutione vel comminutione, protruduntur alimenta per gulam ad ventriculum a quo excepta incipiunt ulterius fermentari, variis ad hoc negotium concurrentibus fermentationis causis, inter quas diversitas particularum cibos constituentium in figura consistentia

motu et magnitudine, nec non pororum et superficierum mutationes haud postremum obtinent locum. Principalis tamen causa efficiens, ut omnium, ita et huius fermentationis dicitur esse aether, sive materia subtilis, cui plurimae minutissimae ciborum assumptorum particulae innatant, eiusque vim comminuendi, poros angustos dilatandi, motum intestinum promovendi non parum augent, quum hic maiori cum impetu paries pororum perfringat, quemadmodum aqua fragmentis glaciei referta facilis pontes diruit et ageres perrumpit, quam si sola in eos inveneratur. Adiuvant vapores seu corpuscula a vicinis partibus expirata, hepate puta, liene, omento aliquisque partibus membranosis, quae sub calore partium circumiacentium a veteribus indigitantur; nam et haec ventriculi poros introrsum spectantes ingrediuntur, et iam in motu posita aliorum fluidorum occurrentium motum non parum augent. Symbolum confert saliva deglutita, lympha gastrica a glandulis stomachalibus effusa aliqua fluida assumpta, utpote quae citius quam corpora solidiora in motum abripiuntur, ut non male vulgus dicat « omnem coctionem fieri in humido ».

Praevia hac fermentatione partes centrales assumptorum extra vertuntur, plus pro ratione molis accipiunt superficie, hinc alimenta aliam consistentiam, alium colorem, alium odorem et saporem acquirunt, quam in prima solutione in ore, fluida magis atque vaporosa redduntur, et ad maiorem rarefactionem alibi subeundam magis magisque evolvuntur. Et quamvis ut plurimum cinericii adhuc sint coloris, tamen nihil certi de hoc statuere licet, quum vel minimae etiam circumstantiae totam hanc rem variare possint.

Ventriculus autem in se consideratus instar ollae vel cucurbitae, vel retortae est, et qui structura sua spatium largiendo et fermentum ex sanguine suppeditando

chylificationis negotium promovet, nequam vero specifico quodam calore alimenta concoquit, prout id veteribus quidem visum fuit, quum tales facultates inexplicabiles non admittamus, quoniam praeter nomen nil nisi magnum inane dicunt. Profecto insitae ille facultates *coctrrix, retentrix, expultrix, attractrix* commenta sunt. Et anima ad chylificationem ne vel tantillum roboris conferre potest. Non iam dicam quod attrahere etc. sint eiusmodi attributa, quae cognitionem vel electionem, hoc est cogitationem involvunt, atque ipsis visceribus nunquam tribui possunt, quae haec virtutem suam a sanguine et propria structura habent, quemadmodum clavis vim habet aperiendi seram, ob solam fabricam, sive extensoris modificationem.

Quid vere fermentum ventriculi propri sit, et an illud in ventriculo reperitur nondum usque adeo evictum, aut in liquidum deduci potuit. Nos illud concipimus ceu vaporosum quoddam mixtum ex activis sanguinis particulis acidis et salinis, nec non ex chyli reliquiis et ipsa saliva compositum, in ventriculo vacuo oberrans, agitatoria vi praeditum, et indolem sanguinis exprimens, cuius activitate sua aemulatur, ut vel propterea semper ac sanguinem respicere debeamus, quoties quis de ventriculi conqueritur imbecillitate; hic enim si bonus est, bonam quoque generat in glandulis stomachalibus fermentescibilem lympham. Sin turbatus fuerit in sua mixtione aut intemperatus et impurus, vel nullum suppeditabit ventriculo fermentum, vel si aliquod deponet, illud tamen inidoneum erit atque fixum nimis vel non satis actuosum, cuius vitiioso chartere ipse chylus postmodum contaminatur; haec enim semper redeunt in circulum seque mutuo vel conservant, vel destruunt: *qualis chylus talis sanguis, et qualis sanguis, talis liquor gastricus, qualis liquor gastricus, talis iterum chylus.*

Multa vero sunt, quae fermenti huius existentiam probant, et quorum catalogum apud auctores passim repertus; nobis impraesentiarum pauca sufficiunt argumenta, quorum primum desumitur a solidorum corporum subitanea solutione, alterum a metallorum rosione. Quippe solida etiam alimenta brevi temporis spatio per hanc fermentationem rediguntur in pultem, id quod nunquam per elixationem fieri posset. Deinde mineralia, praesertim martialia, tantam patiuntur in ventriculo solutionem, qualis a menstruo quodam chymico fieri solet, omniaque illa apparent phaenomena, quae alias in chymica tali operatione conspicuntur, qualia sunt sapor nidorosus, odor sulphureus, aliaque, quae nunquam elixationi et calori in acceptis ferri possunt.

Fermentum hoc in statu naturali valde temperatum est, ita tamen ut pro subiectorum varietate nunc acidae nunc salinae, plus vel minus volatiles, praedominentur partes; hinc est quare quod huic saepius noceat alteri proposit, et quod multi melius ferant atque bene digerant cibos duriores quam molliores, quum e contra alii non nisi humidos valde et molles ferre possint.

(*Sequetur*)

WALDSCHMIDT.

COLLOQUIA LATINA¹

XV.

Colloquium in schola.

GEORGIUS, THOMAS.

GEORGIUS. — Oho! Thoma, iam ulciscar me. Frequenter abs te accusatus, paria reposiam.

¹ Ex IACOBI PONTANI opere, cui titulus: *Pro-gymnasmata latinitatis*. — Passim retractavit, ho-die nisque moribus aptavit I. F.

THOMAS. — Aliquoties, accusavi te, non eo inficias; saepius, rogo.

GEORG. — Quare autem vel aliquoties?

THOM. — Quod commerueras, et mihi quoque non plus pars sum est ab aliis.

GEORG. — Nunquam le laesi.

THOM. — Immo reum me fecisti.

GEORG. — Nunquam.

THOM. — Quid est porro quod me cogitas accusare. Quid culpae contraxi?

GEORG. — Scamnum cultello scriptorio conscindis; quod prohibuit Praeceptor, et tuum nomen incidis, quod gravius prohibuit.

THOM. — Oro te, tace; cera complebo sulcos illos, aut rodam lignum, ne appareant litterae!

GEORG. — Vah! consilium callidum! Quid dabis in loco mercedis?

THOM. — Submisce, ne audiat Magister. Pulcherrimum de globulis meis.

GEORG. — An tulisti tecum?

THOM. — Non omnes.

GEORG. — Quot habes?

THOM. — Septem.

GEORG. — Monstra, si placet.

THOM. — En.

GEORG. — Sunt elegantes. Facisne mihi copiam eligendi quem praecipue probavero?

THOM. — Facio.

GEORG. — Hunc eligo.

THOM. — Istum eligeres; meo enim iudicio, post se relinquit alterum praestantia.

GEORG. — Non tam aptus est ad manum meam propter magnitudinem.

THOM. — Ergo istum, paulo minorem.

GEORG. — Sine tentem. Nimium parvus est.

THOM. — Retinebis igitur quem primum omnium sumpseras.

GEORG. — Ita faciam. Quam venuste nigro alboque distinctus, venulas quasdam ostentat! Emistine an lucro acquisivisti?

THOM. - Lucro.

GEORG. - A quo?

THOM. - A Leonardo, nostri vicini filio, quocum persaepe ludo.

GEORG. - Si tam scite factis abundat globulis, provocabo illum ego similiter ad certamen.

THOM. - Vix aliquando vincitur: peritissimus enim huius scientiae puer est.

GEORG. - Et me lusorem non ultimum esse cognoscat. At comprimamus orationem: Praeceptor de cathedra descendit: ne confabulantes inveniat et ad poenam vocet!...

ANNALES

Hitleri, Germanicae reipublicae Praesidis, oratio.

Post Societatis Nationum in Germaniam accusationes, quas in superiore fasciculo retulimus, magna erat omnium expectatio, quid Hitlerus esset responsurus in oratione, quam ipse praenunciaverat sese dicturum. In qua quidem si in predictis Germanicis iuribus institit, renunciationem tamen suae civitatis declaravit Alsatiae Lorenaeque provinciis, finium qui hodie sunt recognitionem, officiorum Locarni assumptionis confirmationem, additis de aereis negotiis pactionibus, et conditionem limites ponendi tum magnis tormentis bellicis, tum subaqueis litribus. De Austria vero non satis certe aperte que est loquutus: dum enim asserit nolle se, neque opus habere sese internis illius populi rebus implicandi, ius repetit pro Teutonum populo, ubique, de controversiis suis per se decernendi. Denique sese promptius paratumque exhibuit foedera cum quavis gente, praeter Russicam atque Lithuanicam, ferienda.

Pactio inter Russiam et Galliam.

Non igitur mirum si, vix cognita mutua auxilii pactione inita inter Galliam et Russiam, contra ipsam reclamaverit, quippe Locarnicae pactionis animo adversantem. Gallicum vero gubernium respondit vanas demonstrans germanicas huiusmodi reclamationes, coniectionesque in pactionem ipsam agitatas.

Italicum cum Abyssinia discrimen.

Supremum Nationum Societatis Consilium libertatem utriusque parti reliquit discrimen inter Italiam Abyssiniamque ex se solvendi; arbitrorum itaque collegium ad rem a partibus ipsis selectum Mediolani congregatum est. Dum vero hic consultatur, Abyssinorum gubernium in libertatem sine iudicio, et contra ea quae pacta constitutaque fuerant, restituit vis in campum consularem oppidi Gondar reos; neque satis, quia novi impetus in Eritreae et Somaliae italicis finibus facti sunt. Non itaque improbanda Italia est, si novis copiis fines ipsis communit.

Londinenses feriae.

Londini, et per Angliam omnem, sollemnes feriae celebratae sunt ob vigesimum quintum exactum annum, ex quo Georgius V regnum obtinuit. Omnes, et ipse Summus Catholicorum Princeps, Pius PP. XI, eius humanitatem magnis laudibus extulerunt.

Polonorum luctus.

Varsaviae diem supremum obiit Iosephus Pilsudski, patriae libertatis heros, strenuus contra partium fallacias digladi-

tor. Ad summa rerum vocatus an. MCMXXVI, dictatoriam repudiavit, at per gradus Polonorum res ad constitutionem illam adduxit, quam civitas exultans receris amplexata est. Nunc a supremis rei publicae muneribus secesserat, sibi tantum bellicae rei administratione servata.

POPPLICOLA.

VARIA

Satius ne sit ita paevenire, ut tu prius hostem adoriaris, quam ille te.¹

Persaepe ego viros rei militaris peritisimos hac de re disserentes audivi: Si bini sint principes viribus aequales, quorum unus alteri bellum indixerit, satius ne est ei, cui bellum indictum est, hostem domi exspectare, an ipsius fines ingredi, et veluti paeveniendo prius illum domi suae adoriri? Argumenta sunt in utramque partem. Et illi, qui existimant satius esse paevenire, et hostium fines ingredi, quam domi illos exspectare, Croesi consilium adducunt Cyro, regi Persarum datum, quum Massagetarum gentem invaderet. Nam quum Thamyris, Massagetarum regina, auditio Cyri adventu, ei significaret, optionem se illi dare, malletne in regnum suum ingredi, an se foris exspectaret; si enim venire mallet, paratam se esse domi eius impetum sustinere; si non veniret, se proditaram illi obviam. Qua de re quum in Cyri castris disputaretur, suasit Croesus contra aliorum sententiam, ipsam

¹ Ex NICOLAI MACHIAVELLI opere: « De republica disputationes ex prima decade T. Livii » latine reddidit H. Bindi.

Reginam invadendam. Nam si illa procul a suo regno vinceretur, posse nihilominus regnum ipsi conservari, et exercitus novos comparari. At si intra regni sui fines id fieret, neque fugae, neque novarum copiarum ullam superesse rationem, atque ita regno exui posse. In eamdem sententiam aiunt Hannibalem Antiocho suasse: si populum romanum subigere vellet, bellum in Italiam transferret; neque enim aliter eum vinci posse, quam erepta Italia, in qua novorum praesidiorum penum quandam haberet perpetuum, quamdiu extra Italiam esset ac bella gereret. Oportere igitur primo omnium Romam invadere, deinde Italiam, postmodum ad reliquias eorum provincias veniendum. Agathoclem etiam, quum Carthaginiensium impetum domi sustinere non potuisset, bellum in ipsorum fines transtulisse, et illos ad petendam pacem compulisse. Scipionem eadem prudentia militari, bellum ex Italia in Africam transtulisse.

Sed qui contrariam sententiam tueruntur, aiunt non posse commodius labefactari exercitus vires quam si procul a patria bellum abducatur, idque vel Atheniensium exemplo notum esse posse, qui, quamdiu domi hostes exspectarunt, semper vicerunt; at postquam procul a patria bellum gerere coepissent, et exercitus in Siciliam transferre, et libertatem et cetera omnia amiserunt. Huc pertinere etiam Anthei, Libyci regis fabulam. Antheum enim ab Hercule Aegyptio petum, tamdiu fuisse superiorem, quamdiu eius impetus domi sustineret; at postquam Herculis astutia extra regni fines prodiisset, succubuit, vitamque cum regno amisit. Id enim sibi velle, quod poetae de eo fabulantur: quod quum esset Terrae filius, quamdiu terrae haereret, amissas vires inter dimicandum ex matre resumeret; sed quum ab Hercule in altum projectus fuisset ne matrem contingenter, victimum esse. Exempla praeterea rerum, quae pa-

trum nostrorum nostraque etiam memoria gestae sunt, idem arguere. Novimus omnes quanta fuerit Fernandi, Neapolitani regis, prudentia, tum in bello, cum in pace. At idem quum biennio ante obitum cognovisset Carolum VIII, Galliae regem, adventare; et multos apparatus fecisset, in morbum incidens, Alfonso filio, qui in regnum successit, in mandatis dedit, ut hostem intra regni fines exspectaret cum omnibus suis viribus, nec usquam prodiret cum ullis copiis. Sed ab Alfonso postea, quum non esset observatum patris praeceptum, ut qui in Insubriam exercitum hosti obvium praemisisset, accidit ut universum regnum subito et absque ulla dimicazione amiserit.

(*Sequitur*).

* *

Asinus et Equus.

Videbatur Asino beatus esse Equus, qui tam accurate et copiose pasceretur, quum sibi ne paleae quidem post maximam defatigationem abunde praebetur. Forte autem bello exorto, quum in praedium ab armato Equus ageretur, et circumventus ab hostibus, post multiplices labores pugnae, tandem saucius collabetur; haec omnia conspicatus Asinus, quem paulo ante tam fortunatum esse censuerat, miserum maxime et infelictum esse iudicabat.

Docet fabula non esse principatus et opum splendores appetendos, sed tenuem fortunam et mediocritatem vitae exoptandam.

* *

Pro iudicibus mensarum elegan-

tibus

ESCARUM ORDO:

Puls ex solani farina.

Caro bubulina elixa cum salgamis.

Moretula ex palinuris vulgaribus.
Gallus indicus assus; *Asparagi Par-*
mensi caseo conditi.
Fraga congelata.

Ioci.

TUCCIU in schola.

Postquam Magister diu de solsticiis, de aequinoctiis deque temporum quadri-

pertitis commutationibus disseruit, Tucci-

um interrogat: — Ecqui igitur, Tucci,

dies brevissimi sunt?

TUCCIU: — Feriati scholae dies!

Item.

MAGISTER: — Utilorem, Tucci, aesti-

mas solem an lunam?

TUCCIU: — Lunam, hercle!

MAGISTER: — Quid est cur ita iudices?

TUCCIU: — Quia nox illunis obscura

omnino est; in die, contra, etiam sine sole

optime videmus.

Aenigmata.

I.

(vulgo *Rebus*)

PERA AS ASTRA

II.

Totum quid amat? Pabulum.

Primo ius sacrum teritur.

Frugum parens est alterum.

Aenigmata in superiore fasciculo propo-

sita his respondent: 1) *Sal, Sol; Ala-uda.*

LIBRI DONO ACCEPTI

ANTONINO DISTEFANO, *Ricreazioni di la-*
tino. — Augustae Taurinorum edid. Societas
Editrix Internationalis. — Ven. lib. 5.

* *

ANTHEA

[3]

Quumque plane sentiret se non posse

defunctae desiderium pati, consilia agita-

bat eam in conditorum prosequendi.

Inter haec rumor auditur levis, quasi

pedum per caligam furtimque sese admo-

ventium. Visu exsanguis horrescit Anthea,

reductoque timidissime spiritu, attonita

stupet. Occupabat enim miseram timor,

ne forte umbrae adventarent sibi saepius

obiectae atque anteire solitae mortuum ho-

minem immotis oculis vitreisque intuen-

tem.

Tum Cinna, blande inlecta manu tre-

pidant:

— Pelle — inquit — vanum timorem,

bonumque animum habe; nam et mihi

rumor auditur.

Mox autem:

— Ipse est; Pontius venit.

Iamque ad tramitis flexum in con-

spectum se dabat procurator. Media ho-

minis aetas; paullo plenior ac nitidum os

resecta barba; arcessita quaedam subli-

mitas; fatigati animi et corporis habitus.

Qui quum brevi adstitisset, in umbram

palmae succedens:

— Salve, — inquit — vir nobilissime;

tuque, diva Anthea, salve. Quantus hodie

aestus afflat post noctem frigidissimam!

Hic dies vobis faustus felixque sit; idem-

que initium afferat recuperandae salutis,

Anthea, qua iterum vigeas niteasque uti

flores, quibus est conspersa lectica.

Officiis ultro citroque habitis, pro-

curator sedit, inspectaque attentius aegra:

— Solitudinis — inquit adducto super-

cilio — est aegritudo comes; abest a fre-

quentia metus. Quamobrem quid in rem

vestram esse mihi videatur quidque con-

sili*i* vobis capiendum sit libere dicam.

Hic profecto neque Alexandriae sumus

neque Antiochiae, ubi agi aetas liceat,

uti vos deceat, vel in circulo vel in theatro;

quibus a deliciis huius populi mores sunt

remotissimi. Hic nullus est fere sermo

nisi de *lēge*, quae plurimum negotii dat

mihi misero et in quam cogimur tam fre-

quenter offendere, ut malim commorari

cum Scythis.

— Sed licet tandem scire quid mo-

neas?

— Quoniam, uti aiebam, metu caret

frequentia, velim spectaculo adsitis homi-

num trium, qui hodie dandi sunt cruci.

Res curiositate non vacat, fietque clara

atque exspectata magis propter solemnes

paschatis dies. Multi enim et religionis

causa et studio visendi supplicii conve-

nient, maxime proximi quique e plebeula.

Spero damnatos morituros fortiter. In his

autem iuvenis est singularis quidam, qui

se Filium Dei affirmat, miti ingenio in-

star columbae, eaque vitae innocentia,

de qua nullum sit certe sumendum sup-

pllicium.

— Hunc ergo cruci addixisti inno-

xium?

— Quid facerem? Multa simul ac di-

versa angebant. Hinc avebam vitare mo-

lestias, illinc non irritare crabrones. Tanta

enim invidia in eum hominem conflata

est a principibus sacerdotum, ut queri-

moniae de me, quod remissius egerim,

Romam usque pervenerint. Ceterum ma-

lum hoc ad civem romanum non reddit.

— Ex hoc tamen haud minor fiet sen-

sus doloris misero.

OppORTUNA animadversione percusus

procurator paulum reticuit; dein collecto

animo: